
พื้นฐานทางสังคมของ บทละครเชกสเปียร์

วินิตา คัลยรัตน์

บทละครของเชกสเปียร์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท โศกนาฏกรรม (Tragedy) สุขนาฏกรรม (Comedy) และละครประวัติศาสตร์ (Historical Plays) แต่ละประเภท แม้มีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไปตามประเภทของละครก็ตาม แต่มีลักษณะหนึ่งที่ร่วมกัน คือ ถือกำเนิดมาจากความคิดของผู้ที่มีชีวิตอยู่ในยุคลัทธิฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม (Renaissance) เพราะฉะนั้นพื้นฐานทางสังคมในยุคนั้น ตลอดจนจิตวิญญาณเนื่องจากยุคกลางที่ยังไม่หมดไปจากชีวิตชาวอังกฤษโดยสิ้นเชิง จึงมีบทบาทอยู่เบื้องหลังบทละครเหล่านั้นมากพอสมควร เพราะถึงแม้มีคำกล่าวว่า บทละครของเชกสเปียร์เป็นสิ่งที่อยู่ได้ทุกยุคทุกสมัย ไม่มีวันล้าสมัยเหลืออยู่ในวงความคิดจำกัดก็ตาม ผู้อ่านย่อมจะคำนึงได้ว่าในขณะเดียวกันเชกสเปียร์เป็นมนุษย์ปุถุชนที่ย่อมได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อม เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ เพราะฉะนั้นสังคมอังกฤษในสมัยก่อนศตวรรษที่ 16 และร่วมสมัย จึงมีส่วนสำคัญในการกำหนดพื้นฐานให้ผลงานของเขาเช่นกัน แต่ความกว้างไกลและลึกซึ้งในบทละครนั้นเป็นอัจฉริยภาพเฉพาะตัวของกวีผู้นั้น และทำให้ผลงานเหล่านั้นเป็นที่นิยมทุกยุคทุกสมัย ทั้งสมัยของเขาเอง และสมัยปัจจุบันที่ห่างจากสมัยแรกร่วมสักร้อยกว่าปี

ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดเหล่านี้ ผู้เขียนใคร่ขอตั้งวัตถุประสงค์อย่างแน่ชัด ในการกล่าวถึงพื้นฐานทางสังคมของบทละครเชกสเปียร์เสียก่อนว่า ผู้เขียนไม่ปรารถนาจะชี้แจงให้เห็นว่าเชกสเปียร์เป็นผู้ที่เชื่อในทฤษฎีอย่างใดอย่างหนึ่ง (ideologist) และสร้างผลงานขึ้นเพื่อสนองความเชื่อในทฤษฎีนั้น โดยเฉพาะความเชื่อถือทางด้านสังคม ผิดกับนะธันเนียล ฮอว์ธอร์น (Nathaniel Hawthorne) ที่เขียนนวนิยายขึ้นภายในกรอบของความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะคริสตศาสนานิกายพิวริตัน หรือพรีตริส นิทซ์ซี และชอง-ปอล ซาร์ตร์ ที่มีผลงานสนับสนุนทฤษฎีปรัชญา อุดมคติภาวนิยม (Existentialism) โดยตรงผลงานของเชกสเปียร์ไม่ขึ้นอยู่กับนิกาย หรือลัทธิใดๆ ทางปรัชญา ศาสนา และสังคม แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่านั้น คือภาวะสากล (Universality)

พื้นฐานอย่างแรกที่จะกล่าวถึง คือแนวความคิดของสังคมอังกฤษที่เรียกกันว่า ทักษะคติด้าน 'ระเบียบ' และ 'ระดับ' (The concepts of order and degrees) 'ระเบียบ' ในที่นี้คือความมีระเบียบของสังคม อันได้แก่ความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศ ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ที่ผู้ปกครองประเทศ และสถาบันใหญ่อื่นๆ

ที่มีอิทธิพลต่อสังคมอังกฤษ ตั้งแต่ยุคกลาง อันได้แก่สถาบันศาสนาและสถาบันขุนนาง ความเคลื่อนไหวหรือการกระทบกระทั่งกัน ระหว่างสถาบันสำคัญเหล่านี้ ในการที่ก่อ ความเคียดแค้นให้แก่ประเทศ ย่อมเป็นสิ่งที่ ผิดอย่างร้ายแรงในสายตาของประชาชน และ ถือว่าผู้ที่เป็นต้นเหตุนั้นได้ก่อความวิบัติให้ ตนเองทั้งทางโลกและทางธรรมตั้งแต่เริ่มลง มือกระทำการ ไม่ว่าผลการกระทำนั้นจะเป็น ในทางดีหรือเลวก็ตาม บุคคลนั้นย่อมได้รับ การตำหนิว่ากระทำผิดต่อ 'ระเบียบ' ของ สังคมอยู่นั่นเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดทาง ประวัติศาสตร์ได้แก่พระเจ้าเฮนรีที่แปด ผู้ สถาปนาอิกายเวิร์ธ ออฟ อิงแลนด์ ขึ้นเป็น อิกายศาสนาประจำชาติแทนคริสต์ศาสนา อิกายโรมันคาทอลิกแต่ดั้งเดิม เหตุผลของ พระเจ้าเฮนรีมีทั้งเหตุผลส่วนตัว คือต้องการ อภิเษกสมรสใหม่แต่ไม่สามารถทำได้ ถ้าทรง นับถือโรมันคาทอลิก และเหตุผลส่วนรวม คือตั้งอำนาจจากสถาบันสงฆ์เข้าสู่สถาบัน กษัตริย์ เพราะในสมัยนั้นวัดเป็นเจ้าของ ที่ดินใหญ่ๆ ให้ประชาชนเช่าประกอบอาชีพ มากมาย และมีความมั่งคั่งร่ำรวยสะสมกันมา จากประโยชน์หลายทางตั้งแต่ยุคกลาง การ โคนอำนาจของวัดโรมันคาทอลิก จึงเป็นทั้ง การลบอำนาจคู่แข่งทางสังคม และโอนอำนาจ

มาสู่พระมหากษัตริย์เองโดยตรง แต่อย่างไร ก็ตามพระเจ้าเฮนรี ทรงได้รับคำตำหนิว่าเป็น ผู้ที่ละเมิด 'ระเบียบ' ในสังคม เพราะก่อความ เคียดแค้นอย่างมหาศาลต่อสถาบันสงฆ์ที่ตั้ง อยู่อย่างมั่นคงในประเทศอังกฤษ มาเป็นเวลา นานนับศตวรรษ และต่อประชาชนที่นับถือ โรมันคาทอลิกอย่างเคร่งครัด เพราะกลายเป็นผู้ซึ่งถูกกดขี่ข่มเหง และลงโทษตามกฎหมายเพราะความเชื่อทางศาสนาของเขาเอง การจลาจลในยุคหลังในสมัยพระราชินีนาถ แมรี ทิวเดอร์ เป็นผลมาจากพระเจ้าเฮนรี ที่แปดโดยตรง เพราะเกิดจากการปะทะกัน ระหว่างประชาชนผู้นับถือนิกายเก่าและนิกาย ใหม่ โดยปราศจากการตัดสินใจที่ให้ความ ยุติธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายจากสถาบันพระมหากษัตริย์ ถ้าแมรีไม่สวรรคตเสียก่อนในระยะ สั้น หรือผู้สืบสันตติวงศ์ต่อมาไม่ใช่ผู้ที่มี พระปรีชาสามารถอย่างยิ่งอย่างพระราชินีเอลิซาเบธที่ 1 ประเทศอังกฤษก็คงไม่อยู่รอด มาได้จนเป็นประเทศมหาอำนาจ ในสมัยที่ เชกสเปียร์สร้างผลงานขึ้นมา ถึงแม้เชกสเปียร์ จะถือกำเนิดเป็นเวลาถึง 27 ปี หลังรัชกาล ของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 และการนองเลือด ระหว่างสองนิกายค่อยจางไปบ้างแล้วก็ตาม ความทรงจำเกี่ยวกับการละเมิด 'ระเบียบ' นั้น ก็ยังอยู่ในสำนึกของประชาชนโดยทั่วกัน และ

สะท้อนอยู่ในผลงานหลายเรื่อง โดยเฉพาะ โศกนาฏกรรมเรื่องยิ่งใหญ่ของเขา คือ “*King Lear*”

สำหรับเรื่อง “*King Lear*” นี้ นักวิจารณ์บางคนเชื่อว่าเชกสเปียร์ได้พื้นฐานทางสังคมมาจากการผิด ‘ระเบียบ’ ที่เกิดขึ้นในอังกฤษในช่วงปลายรัชสมัยพระราชินีเอลิซาเบธที่ห้า ไม่ใช่แต่เฉพาะความทรงจำอันน่าเจ็บช้ำเกี่ยวกับพระเจ้าเฮนรีที่แปดเท่านั้น ประชาชนอังกฤษยังหวาดหวั่นต่อความผิดพลาดของพระราชินีนาถเอลิซาเบธในแง่ที่ว่า พระองค์ไม่ได้ทำหน้าที่กษัตริย์โดยสมบูรณ์ตามประเพณี เนื่องจากไม่ได้อภิเษกสมรส ดังนั้นจึงไม่ทรงมีรัชทายาทที่ถูกต้องตามความนิยมของประเทศไว้เป็นผู้สืบราชสมบัติต่อไป บัดลึงก์อังกฤษเมื่อสิ้นรัชกาลแล้ว จะต้องตกเป็นของพระญาติ ซึ่งเป็นกษัตริย์สกอตแลนด์ ซึ่งถือกันว่าเป็นต่างชาติต่างแดน และชาวสกอตในสมัยนั้นมักจะถูกมองในแง่คนป่าเถื่อนด้อยความเจริญกว่าอังกฤษอยู่เสมอ การเปลี่ยนราชวงศ์จากทิวดอร์เป็นราชวงศ์สจวร์ตที่ดี การเปลี่ยนกษัตริย์จากอังกฤษเป็นสกอตที่ดี การเปลี่ยนมือผู้บริหารที่มีความสามารถยอดเยี่ยมอย่างเอลิซาเบธมาเป็นพระเจ้าเจมส์ผู้ไม่ปรากฏชื่อเสียงในด้านสามารถทางใด ๆ มาก่อน และ

ยังมีเสียงเล่าลือในทางนำคุณหมื่นอยู่มาก เช่น บุคคลลักษณะน่าชัง โจ้เซลาบาปัญญา และโปรดทางด้านรักร่วมเพศก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นการสั่นคลอนความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ภายหลังเวลา 45 ปี ในรัชกาลของเอลิซาเบธเป็นอย่างยิ่งในสายตาของประชาชนทั้งหมดคนมีสาเหตุมาจากสิ่งเดียว คือ เอลิซาเบธทรงละเมิด ‘ระเบียบ’ ของสังคมโดยไม่อภิเษกสมรส ทั้งๆ มีโอกาสหลายครั้งความกดดันของประชาชนเมื่อสิ้นรัชกาลเก่าและเริ่มรัชกาลใหม่ จึงอาจมีอิทธิพลต่อโศกนาฏกรรมบางเรื่องของเชกสเปียร์ในยุคนั้นได้ตามสมควร

โศกนาฏกรรมของ “*King Lear*” ไม่ได้เกิดขึ้นเมื่อพระเจ้าเลียร์เริ่มวิกลจริต หรือประเทศเกิดสงครามขึ้น หากแต่เริ่มตั้งแต่ตอนแรกเมื่อพระเจ้าเลียร์ก่อความวิบัติให้ประเทศโดยทำลายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเลือกผู้บริหารที่เป็นผู้ทำลายประเทศมากกว่าสร้างสรรค์ เนื่องจากตามธรรมเนียมการสืบตระกูลของอังกฤษมาแต่โบราณ หรือแม้แต่การสืบสันตติวงศ์มรดกทั้งหมดจะตกอยู่กับทายาทแต่เพียงผู้เดียวไม่ได้แบ่งแยกกันไปตามจำนวนบุตร ทั้งนี้เพื่อรักษาสมบัติของตระกูลไว้ไม่ให้กระจุกกระจาย และอยู่เป็น

บิกแผ่นต่อไปจนชั่วลูกชั่วหลาน เนื่องจากสมัยโบราณใช้ที่ดินเป็นหลักในการกำหนดความมั่งคั่งของบุคคล การแบ่งแยกที่ดินจึงเป็นการตัดทอนความมั่นคงของตระกูลอย่างยิ่ง และไม่ได้เกิดผลดีต่อบุตรแต่ละคนที่ได้แบ่งที่ดินไปจำนวนเท่าๆ กันเลย รวมทั้งเป็นการทำลายความมั่นคงของฐานะดั้งเดิมด้วย ดังนั้นพระเจ้าเลียร์จึงได้เชื่อว่ากระทำสิ่งที่ตรงข้ามกับแบบแผนประเพณีอังกฤษตั้งแต่เริ่มแรก และด้วยความผิดพลาดชิ้น ต่อมาในการเลือกคนผิดมาปกครองอาณาจักร ความวิบัติจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในตอนจบ เนื้อเรื่องละครเรื่องนี้ไม่ได้้นำความแปลกใจอะไรมาให้คนอังกฤษ เพราะเค้าของละครที่เชกสเปียร์ได้โครงเรื่องมาแต่ง คือ Gorboduc ก็ได้กล่าวถึงผลของการแตกแยกในอาณาจักรเช่นเดียวกัน หรือจะกล่าวอีกทางหนึ่งได้ว่าเรื่องที่เริ่มต้นด้วยการผิด 'ระเบียบ' ของการสืบตระกูลในระดับชาติเช่นนั้น ย่อมเป็นโศกนาฏกรรมตั้งแต่แรกแล้ว จะไม่มีทางเป็นสุขนาฏกรรมได้เป็นอันขาด ดังนั้นละครเรื่อง *King Lear* ซึ่งถูกดัดแปลงให้เป็นสุขนาฏกรรมในศตวรรษที่ 18 หรือได้ชื่อในภายหลังว่าเป็นเรื่องที่ 'แสดงกันไม่ได้' เพราะคนดูไม่เข้าใจนั้น ในสมัยของเชกสเปียร์เรื่องนี้ไม่ได้เป็นปัญหาอะไรกับผู้คนเลย เพราะ

ภูมิหลังของเรื่องเป็นที่เข้าใจกันชัดเจนที่สุดในสังคมยุคนั้น และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นโศกนาฏกรรมเรื่องยิ่งใหญ่ของเชกสเปียร์นอกจาก *Hamlet* ถ้าหากจะไม่นับเป็นที่นิยม หรือมีปัญหาย่างใดอย่างหนึ่งก็จะเป็นทางด้านการแสดงมากกว่าเป็นเรื่องที่คนดูไม่เข้าใจเนื้อเรื่อง

ทัศนคติอีกประการหนึ่ง อันได้แก่ 'ระบับ' ในสังคมนั้น เป็นความคิดที่มีมาแต่โบราณสมัยยุคกลางของยุโรป มูลเหตุของทัศนคตินี้ อาจเกิดจากการแบ่งฐานันดรของบุคคลในสังคมไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ยุคกลางคือ ชุนนาง พระ และสามัญชน ต่อมาก็มีการแบ่งระดับต่างๆ ของบุคคลย่อยลงไปอีกตามฐานะที่ถือกำเนิดมา เช่น เจ้านาย (Royalty) ชุนนางข้าราชการ (nobility) คหบดี (gentry) คนชั้นกลาง (middle class) สามัญชน (lower middle-class) ช่างฝีมือ (artisans) และกรรมกร (labourers) ซึ่งอยู่ในฐานะต่ำสุด ฐานะเหล่านี้ไม่ใช่วรรณะของอินเดียที่เป็นการแบ่งแยกกันอย่างรุนแรงและเด็ดขาด แต่เป็นการแบ่งระดับสูงต่ำของคนตามหน้าที่การทำงานในสังคมด้วยความเชื่อถือแบบที่ยึดมั่นกันมา ไม่ถึงกับมีการแบ่งแยกกันเด็ดขาด แต่ก็ไม่มีความเสมอภาค ลักษณะความเชื่อแบบนี้อาจจะพอเทียบได้กับสังคมไทย ใน

สมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ ที่มีการพูดกันถึง “ศักดิ์” ของบุคคล ดังสุภาพสตรีพระร่วงกล่าวไว้ว่า “อย่าไผ่สูงให้เกินศักดิ์” ศักดิ์ในที่นี้ก็คือระดับความแตกต่างกันในสังคมของแต่ละบุคคลนั่นเอง กำหนดโดยหน้าที่ฐานะและกำเนิด ในอังกฤษทัศนคติเรื่อง “ระดับ” น้อยที่การถือว่าบุคคลควรอยู่ตามระดับของตนเอง หรือ “อย่าไผ่สูงให้เกินศักดิ์” บุคคลถือกำเนิดมาในระดับใดก็ควรอยู่ไปตามระดับของตนจนตลอดชีวิต ต้องทำงานและมีฐานะตามกำเนิดของตน การเปลี่ยนแปลง “ระดับ” โดยพลการถือเป็นสิ่งไม่สมควร ยิ่งเป็นการเปลี่ยนระดับโดยไม่ถูกต้องตามทางโลกและทางธรรมก็ยังเป็นความวิบัติเช่นเดียวกับการผิด “ระเบียบ” นั่นเอง เพราะถือว่าการเปลี่ยนแปลงนี้กระทบกระเทือนส่วนรวมในสังคม

ในทำนองเดียวกัน “ศักดิ์” ของไทยและ “ระดับ” ของอังกฤษมีลักษณะตรงกันอีกอย่างหนึ่ง คือไม่ใช่สิ่งตายตัว ตรงข้ามกับ “วรรณะ” ของอินเดีย เรื่องนี้ออกจะอธิบายยาก ถ้าปราศจากการยกตัวอย่างของไทยและของอังกฤษขึ้นมาประกอบ กล่าวคือ ทั้งที่สังคมมีการแบ่งระดับชั้นให้บุคคลตั้งแต่เกิดมาก็ตาม แต่ในสังคมทั้งสองประเทศนี้การเปลี่ยนแปลง “ระดับ” มีอยู่เป็นประจำ และ

เป็นที่ยอมรับกัน ได้ดำเนินในทางที่ถูกที่ควร และก็ดูเหมือนจะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ด้วยที่มีความทะเยอทะยานจะขึ้นไปสูงกว่าที่ตัวเองได้รับอยู่ ดังนั้นกฎเกณฑ์สังคมที่ห้ามความทะเยอทะยานนั้นก็กลับกลายเป็นเครื่องกระตุ้นให้มีการไผ่สูงมากขึ้น ในสมัยโบราณไทยอาจจะไม่มีการแบ่งลงไปอย่างเด็ดขาดระหว่างชั้นชั้น แต่ก็มีความแตกต่างที่เห็นกันได้ระหว่างบุคคลผู้อยู่ในระดับยกย่องในสังคมและบุคคลผู้อยู่ในฐานะต่ำต้อย แฝงอยู่ในคำเรียกว่า “เจ้าขุนมูลนาย” “ผู้ดี” “ไพร่” เหล่านี้ แต่ในสมัยโบราณอีกเช่นกัน การที่ “ไพร่” เลื่อนฐานะเป็น “เจ้าขุนมูลนาย” นั้นไม่ใช่ของประหลาดมหัศจรรย์อะไร และไม่ใช่ว่าที่ฝ่าฝืนความรู้สึกของคนผู้มีบรรดาศักดิ์ที่ปรากฏนามอยู่ในประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมากมาย ถือกำเนิดอยู่ในระดับหนึ่งและจบชีวิตลงในอีกระดับหนึ่งแตกต่างกันมาก พระยาพิชัยดาบหักเป็นพระยาศักดิ์นาห้ำหั่น เรียกได้ว่าเป็นข้าราชการระดับสูงหรือ “ขุนนางผู้ใหญ่” อย่างเต็มขั้น แต่ถือกำเนิดมาเป็นเพียง “นายจ้อย” ราษฎรธรรมดา ไม่ปรากฏยศศักดิ์อะไรมากไปกว่าชาวชนบทคนหนึ่ง พระเจ้าตากสินเป็นบุตรของนายอากรบ่อนเบี้ย และเคยเป็นข้าราชการในสมัยปลายอยุธยา พ่อค้าชาวอาหรับ ชื่อเจกอะ-

หมัด เดินเรือเข้ามาในสมัยอยุธยา เข้ารับราชการอยู่กับพระเจ้าบรมโกษฐ์ เป็นต้นสกุล “บุณนาค” ซึ่งกลายมาเป็นราชินิกุล และขึ้นถึงความรุ่งเรืองสูงสุดในรัชกาลที่ห้า เมื่อเชื้อสายของเจกอะหมัดดำรงตำแหน่งสมเด็จพระเจ้าพระยามหาศรีสุริยวงศ์ ตระกูลเก่าแก่อีกหลายตระกูลในสมัยปัจจุบัน เมื่อสืบเชื้อสายแล้วก็มาจากสามัญชนคนธรรมดาตนเอง แต่การเปลี่ยน “ระดับ” ของบุคคลที่กล่าวมาแล้วเป็นไปโดยเป็นที่ยอมรับกันทางโลกและทางธรรม ถึงผู้ที่อยู่ระดับต่ำพยายามเลื่อนตัวเองขึ้นมาอยู่ในระดับสูง จึงเป็นที่ยอมรับกันในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความสำคัญของประเทศยังอยู่ในมือคนชั้นสูง ความเป็นใหญ่ในแผ่นดินยังไม่ได้อยู่ที่ประชาชนทั้งหลายทั้งปวง การเลื่อนระดับนี้จึงเป็นสิ่งที่กตัญญูมาทุกยุคทุกสมัยโบราณ แทนที่จะใช้วิธีเลื่อนอำนาจจากคนระดับสูงไปอยู่ในมือคนระดับต่ำลงมา อันเป็นที่ศรัทธาที่เกิดขึ้นภายหลังศตวรรษที่ 17 ในยุโรป และหลัง พ.ศ. 2475 ในประเทศไทย

อาจมีผู้แย้งว่า “ระดับ” นั้นไม่มีจริง เพราะถ้ามีแล้วทำไมจึงมีการเปลี่ยนระดับกันได้ตลอดเวลาทั้งสังคมอังกฤษและไทย แสดงว่าไม่มีผู้ยอมรับนับถือความคิดที่ว่าเกิดมาอย่างไร ก็ควรอยู่อย่างนั้นไปจนตลอดชีวิต

คำถามข้อนี้อาจตอบได้ว่ากฎเกณฑ์สังคมข้อนี้อาจพอเทียบได้กับไวยากรณ์อังกฤษ คือข้อยกเว้นอาจเห็นได้ง่ายกว่ากฎเสียอีก แต่ก็ไม่ได้แปลว่าไม่มีการตั้งกฎนั้นไว้เสียเลย

เมื่อพิจารณาจากบทละครทั้งหมดของเชกสเปียร์ ทศนคติเรื่องระดับในสังคมนี้แฝงอยู่บางเรื่องทั้งโศกนาฏกรรมหรือสุขนาฏกรรม แต่ไม่มีข้อใดที่ชัดเจนให้เห็นว่าเชกสเปียร์เป็นผู้ที่ยึดมั่นในเรื่องระดับนี้อย่างเคร่งครัด ทศนคตินี้เพียงแต่แฝงอยู่ในภูมิหลังของเรื่อง ตามคติอันเป็นที่เข้าใจกันในสมัยนั้น เช่น “*Macbeth*” เชกสเปียร์ปูพื้นเรื่องให้เห็นว่า “ระดับ” ของแมคเบธนั่นคือขุนนาง (Nobility) ถึงแม้ว่าอยู่ในฐานะพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ก็จะมีสิทธิ์สืบราชสมบัติได้ และไม่ได้อยู่ในฐานะเจ้านาย (Royalty) เมื่อแมคเบธทะเยอทะยานจะก้าวข้ามขั้นขึ้นไปให้ได้ถึงราชบัลลังก์ จึงไม่มีหนทางที่จะทำอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ถึงแม้แมคเบธเป็นแม่ทัพฝีมือและความสามารถมากกว่าเจ้าชายโอรสของกษัตริย์คันแกน แมคเบธก็ยังไม่วางใจที่จะได้เป็นกษัตริย์อยู่นั่นเอง นอกเสียจากว่าจะใช้วิธีทำลายล้างอำนาจเก่าเสียก่อน แล้วหาทางขึ้นไปโดยอาศัยอำนาจของตน ความผิดพลาดของแมคเบธนี้ทำให้ผู้ดูละครสนใจตั้งแต่แรกว่า

เรื่องนี้จะไม่มีวันเป็นสุชนาฏกรรมได้ เพราะแมคเบธละเมิดทางโลกและทางธรรมอย่างร้ายแรง ในเมื่อก้าวขึ้นมาอย่างผิด “ระดับ” เช่นนี้ แมคเบธย่อมระแวงเบงโกซึ่งเป็นขุนนางเช่นกันว่าจะทำผิด “ระดับ” อย่างตนบ้าง แล้วกระแวงคนอื่นทั่วไปหมด จนแผ่นดินเกิดวุ่นวายขึ้นในที่สุด

ในสุชนาฏกรรม 2 เรื่อง คือ “As You Like It” และ “The Tempest” เชกสเปียร์ได้ปูพื้นฐานถึงการละเมิด “ระดับ” นี้ไว้อย่างไม่ขัดกับความรู้สึกของคนดูเท่ากับเรื่อง “Macbeth” เพราะเรื่องทั้งสองเป็นสุชนาฏกรรม ความเหี้ยมโหดทารุณจึงไม่มี หรือถ้ามีก็เพียงเบาบางไม่ถึงกับสะท้อนใจผู้ดู ใน “As You Like It” เจ้าผู้ครองนครคนเดิมถูกน้องชายยึดอำนาจเข้าปกครองเมืองแทน แล้วเนรเทศพี่ชายมาอยู่ในป่า ซึ่งกลายมาเป็นฉากสำคัญของเรื่อง การผลัดเปลี่ยนอำนาจกันในระหว่างวงศ์ตระกูลเดียวกัน หรือผู้ที่อยู่ในระดับเดียวกัน ไม่สู้จะขัดกับความรู้สึกของคนดูนัก เพราะเป็นการเปลี่ยนอำนาจกันโดยตัวบุคคลไม่ใช่สถาบัน ถ้าปราศจากความเหี้ยมโหดทารุณด้วยแล้วก็สามารถนำมาเป็นภูมิหลังของสุชนาฏกรรมได้ง่ายขึ้น ในเรื่อง “The Tempest” ก็เช่นเดียวกันกับเรื่องแรก และจบลงด้วยความผาสุกทั้ง 2 เรื่องด้วยการ

ที่ผู้อยู่ในฐานะเจ้าเมืองได้กลับไปสู่ฐานะเดิมของตน แต่ข้อยกเว้นยังมีอยู่ในบางเรื่อง เช่น “Richard III” การแย่งชิงราชบัลลังก์ในเรื่องนี้ ถึงแม้เกิดอยู่ในหมู่เจ้านาย (Royalty) ด้วยกัน เช่นเดียวกับสุชนาฏกรรมทั้ง 2 เรื่อง แต่กระทำให้ไปด้วยการลอบสังหารอย่างทารุณ จึงไม่อาจจะจบลงได้อย่างสุชนาฏกรรม ต้องเป็นเรื่องโศกนาฏกรรมไป

ดังที่กล่าวไว้แล้วว่าเชกสเปียร์ไม่ใช่นักทฤษฎี (ideologist) ดังนั้นจะนำทัศนคติเกี่ยวกับ “ระบียบ” และ “ระดับ” นี้เป็นหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์พื้นฐานทางสังคมของบทละครทุกเรื่องหาได้ไม่ เพียงแต่อาจจะเป็นที่สังเกตได้ในบางเรื่อง เพื่อจะได้เข้าใจมากขึ้นถึงเนื้อเรื่องละครในสมัยนั้น เชกสเปียร์ไม่ได้เป็นผู้ที่ยึดมั่นแต่ความคิดร่วมสมัยของเขาจนกลายเป็นคนแคบ แต่ก็ไม่ได้อผลิตผลงานที่ล้ายุคขึ้นมาเสียจนคนดูไม่เข้าใจ เชกสเปียร์เป็นนักเขียนบทละครโดยอาชีพและมีอัจฉริยภาพโดยธรรมชาติของเขาเอง ดังนั้นละครของเขาจึงมีส่วนผสมผสานระหว่างความสามัญและความพิเศษที่ไม่ซ้ำกับใคร ความสามัญนั้นคือความนิยมตามสมัยเพื่อเป็นแรงจูงใจคนดู แต่ความพิเศษนั้นประกอบด้วยการหยั่งรู้ในลักษณะนิสัย และสภาพตามธรรมชาติของมวลมนุษย์ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของอัจฉริยะบุคคลโดยตรง

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

Anderson George K. and William E. Buckler *The Literature of England*. (Fifth Edition, Volume One) Scott, Foresman and Company N.Y. 1966.

Chute, Marchette, *Shakespeare of London*. E.P. Dettan & Co, Inc. New York 1949.

Durant Will and Ariel Durant, *The Age of Reason Begins*. Seimon and Schuster, New York 1961

Hazlitt, William. *Character of Shakespeare's Plays*. London, George Bell and Sans, 1802

Jones, Dorothy C. *The Concepts of Order and Degrees in Shakespeare's Plays*, Instructional Reports University of Northern Colorado, 1966-69.

Lerner, Laurence (ed.) *Shakespeare's Comedies An Anthology of Modern Criticism*. Cox & Wyman Ltd. London, 1967

Quennell, Peter. *A History of English Literature* G & C Merriam Company, Massachusetts 1973

ภาษาไทย

กัณทุทธี ปราโมช, ม.ร.ว. "สังคมสมัยอยุธยา" ใน *ประวัติศาสตร์และการเมือง* กรุงเทพฯ; มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518. หน้า 45-67.